

Suomalaista oikeuskulttuuria tekemässä*

”Oikeus ja kansanvalta liittyvät kiinteästi toisiinsa. Oikeus elää ihmisten varassa ja on luotu ihmisiä varten. Oikeus ja oikeudenmukaisuus toteutuvat, kun siitä huolehtivat korkeatasoiset lakimiehet ja -naiset. – – Lakimiesyhdistyksellä on olennainen osa Suomen historiassa ja maamme rakentamisessa oikeusvaltioksi. Yhdistyksen piirissä ovat toimineet valtiosääntömme ja muiden keskeisten lakien kirjoittajat, tasavaltamme ja sen oikeuselämän monet johtohenkilöt.”

Näin puhuen tervehti Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 100-vuotisjuhlassa vuonna 1998 yhdistystä silloinen tasavallan presidentti *Martti Ahtisaari*. Hänen mukaansa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 100-vuotisjuhla oli merkittävä virstanpylväs.

Tänään, 25 vuotta myöhemmin Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen 125-vuotisjuhlan päivänä, liput on laskettu puolitankoon ja ihmiset ovat kokoontuneet presidentti Martti Ahtisaaren parien ääreen muistamaan häntä ja hänen elämäntyötään. Samalla kun Oikeuskulttuurin päivässä tänään juhlistamme yhdistyksen 125-vuotista taivalta, joka on mielestämme niin ikään merkittävä virstanpylväs, ilmaisemme kunnioituksemme ja kiitollisuutemme siitä päivätyöstä, jonka presidentti Ahtisaari teki isänmaan, maailman ja rauhan hyväksi.

Presidentti Martti Ahtisaaren juhlapuheen otsikkona oli Suomen oikeuskulttuuri kansainvälistyvässä maailmassa. Hänen mukaansa, siis tuolloin vuonna 1998, oli käynyt entistä selvemmäksi, että oikeudellisten yhteyksien avaaminen on tärkeä osa kansainvälisen kanssakäymisen rakentamista kestäväälle pohjalle. Puheessaan presidentti Ahtisaari painotti sitä, että perus- ja ihmisoikeudet mukaan lukien vähemmistöoikeudet, monipuoluedemokratia ja oikeusvaltioperiaate ovat nousseet keskeisiksi kysymyksiksi niin valtioiden välisessä kanssakäymisessä kuin hallitusten suhteessa omaan väestöönsä. Turvallisuus oli hänen mukaansa nähtävä laajana käsitteenä, joka sisältää myös demokraattisen ulottuvuuden ja ihmisoikeudet. Kestävää turvallisuutta ei hänen mukaansa voinut ajatella ilman ihmisoikeuksia. Ahtisaaren mukaan satavuotisjuhlassa oli tavoiteltava perspektiiviä yli aikakausien. Hänen mukaansa esimerkiksi Euroopan unionin kansalaisuus velvoittaa meitä entistä aktiivisemmin osallistumaan eurooppalaisen kansalaisyhteiskunnan ja oikeuden kehittämiseen. Kansainvälinen osallistuminen piti perustaa vahvaan oikeudentuntoon sekä ihmisen arvon ja yleisen

* Puheenjohtaja, professori *Janne Salmisen* avausanat Oikeuskulttuurin päivässä 10.11.2023.

oikeudenmukaisuuden takaamiseen jo lähipiirissä. Ahtisaari painotti sitä, että kansainvälistymisessä on kysymys suomalaisen oikeuskulttuurin avaamisesta vuorovaikutukselle.

Kansainvälistyminen myös tukee Suomea sen omassa oikeusvaltion rakentamis-, ylläpitämis- ja uudistamistyössä. Oikeusvaltion asia puolestaan on keskeinen osa Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen toimintaa. Kansainvälistyvän oikeuden maailmassa Suomi ei ole vain antajana vaan myös vastaanottajana. Sitä tarkoittaa oikeuskulttuurin avaaminen vuorovaikutukselle. Siihen kuuluu myös yksilön mahdollisuus valittaa kokemistaan oikeudenloukkauksista ylikansallisiin ja kansainvälisiin elimiin.

Suomalainen Lakimiesyhdistys on tänä vuonna juhlinut 125-vuotista toimintaansa niin sanotusti työn merkeissä. Myös tämä Oikeuskulttuurin päivä vietetään tutuiksi muodostunein menoin. Oikeuskulttuurin päivän seminaarin aiheena on sananvapaus ja oikeuden mahdollisuudet muuttuvassa maailmassa. Kysymme, millaisena sananvapaus tänään näyttäytyy, miten sitä tulisi suojata ja mitä rajoja sille mahdollisesti asettuu ja miten niitä tulisi arvioida. Tänään jaamme myös apurahat ja palkinnot. Kun päätökset niistä on jo tehty, voidaan todeta, että yhdistys itse myöntää rahastoistaan palkintoja ja apurahoja 304 300 euroa. Lisäksi yhdistystä lähellä oleva Olga ja Kaarle Oskari Laitisen säätiö on myöntänyt apurahoja 154 300 euroa. Yhteensä tämä on lähes 455 000 euroa. Pidän sitä merkittävänä tukena oikeustieteelle. Mikään muu yksityinen taho Suomessa ei tue näin merkittävästi alamme tutkimusta. Olen iloinen siitä, että olemme pystyneet vaativissa talouden olosuhteissa pitämään tuen määrän tasaaisena.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen oikeustieteellistä kustannustoimintaa puolestaan on tänä juhluvuonna jatkettu niin, että sarjoissamme on ilmestynyt kaiken kaikkiaan kuusi oikeustieteellistä teosta, joista kolme on ollut väitöskirjoja. Lisäksi Lakimies-aikakauskirjaa on tähän mennessä ilmestynyt kuusi numeroa, ja tänäkin vuonna ilmestyy loppuvuoden kaksoisnumero. Myös vuosikirja Oikeustiede–Jurisprudencia on ilmestynyt. Tämä päivä toimii myös uusimman teoksen – *Ditlev Tammin* ja *Pia Letto-Vanamon* 80 kertomusta oikeudesta: Juridiikan kulttuurihistoriaa keskiajalta nykypäiviin – julkistamispäivänä. Paljon onnea lämpimäisen johdosta! Ja lämmin kiitos kaikille kirjoittajille ja julkaisujen toimittamiseen osallistuneille henkilöille. Olette tehneet tärkeää työtä suomenkielisen oikeustieteen eteen.

Voin olla jäävi sitä toteamaan, mutta sanotaan silti, että julkaisutoimintaamme leimaavat korkea laatu, avoimuus ja ajankohtaisuus sekä teorian ja käytännön yhdistäminen. Sama luonnehdinta koskee erityisesti tilaisuuksiamme. Kuukausikokouksia on ollut useita, ja lisäksi kesällä kokoonnuimme oikeusvaltioteeman virittäminä jo toistamiseen yhdessä Presidentti P. E. Svinhufvudin muistosäätiön kanssa. Lämmin kiitos kaikille tilaisuuksiin osallistuneille ja tilaisuuksissa avustaneille. Innostavaa oli tämän vuoden alussa koota Säätytalolle keskusteluun,

juhlaseminaariimme, kaikki muut oikeustieteelliset seurat. Ilokseni panen merkille, että samoja ihmisiä on tänään täällä ja etäyhteyden päässä. Kaikki tilaisuudet ovat keränneet paljon osallistujia myös etäyhteyksin. Etäyhteyksillä olemme mahdollistaneet paikasta riippumattoman tilaisuuksiimme osallistumisen.

Valitsimme juhluvuoden teemaksi Oikeuden mahdollisuudet muuttuvassa maailmassa. Maailma totisesti muuttuu valtavaa vauhtia. Toki kukin aika usein liioittelee muutosta. Tarkoituksena oli haastaa pohtimaan oikeuden mahdollisuuksia aikanamme muuttuvassa maailmassa ajankohtaisten asioiden yhteydessä. Olemme keskustelleet oikeuden mahdollisuuksista esimerkiksi digitalisaation voittaessa alaa ja luontokadon edessä, pohjoismaisessa yhteistyössä sekä kansainvälisen yksityisoikeuden muutoksissa – ja tänään sananvapausoikeuden yhteydessä. Itsenäisyyspäivän aattona 5.12. on vuoden viimeinen kuukausikokous. Sen otsikko on Juristikuvia – juristiprofessio ja oikeuden mahdollisuudet muuttuvassa maailmassa. Tilaisuudessa keskustellaan professorien Tamm ja Letto-Vanamo uudesta teoksesta sekä professori *Kaarlo Tuorin Matti Wuorta* käsittelevästä tuoreesta teoksesta. Myös Lakimies-aikakauskirja on tarttunut juhluvuoden teemaan, ja vuoden viimeisen kaksoisnumeron teema on oikeuden mahdollisuudet maailmassa. On mielenkiintoista nähdä, millaisia pohdintoja teema on tutkijoissa herättänyt.

Oikeudella on paljon mahdollisuuksia, ja siinä on ehkä vieläkin käyttämättömiä potentiaalia. Samalla keskustelu oikeuden mahdollisuuksista kääntyy helposti myös keskusteluksi oikeuden rajoista, sillä vaikka oikeus on epäilemättä osa monien tärkeiden asioiden ratkaisua, se tuskin yksin pystyy niitä ratkaisemaan. Vähintään oma tonttimme meidän täytyy kuitenkin hoitaa. Olemme siinä työssä Suomalaisessa Lakimiesyhdistyksessä mukana, vahvaan perinteeseemme tukeutuen ja samalla uudistuen. Tämä on yksi yhdistyksen vahvuuksista. Toinen on selvästi oikeudellisen tutkitun tiedon, teorian ja käytännön yhdistäminen.

Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen perustamispäivänä 22.10.1898 yhdistyksen hallitus laski seppeleet Helsingin Hietaniemen hautausmaalla perustajajäsentensä presidentti *K. J. Ståhlbergin*, oikeusneuvos *F. O. Liliuksen* ja professori *Allan Serlachius-Särkilahden* haudoille sekä presidentti *P. E. Svinhufvudin* patsaalle eduskuntatalon edessä. Toimeliaita ihmisiä. Tuo päivä sai väkisin minut miettimään sitä, mitä yhdistys on saanut aikaan, kuten yhdistyksen 50-vuotisjuhlassa presidentti *K. J. Ståhlberg* sanoi ”lain ja oikeuden tuntemiseksi ja kehittämiseksi sekä arvoon ja voimaan saattamiseksi kansamme elämässä”. Melkoinen suomalaisen ja suomenkielisen oikeuskulttuurin rakennushanke, niin sanoisin, sitä yhdistys ja sen ihmiset ovat tehneet. Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen perustaminen liittyy suomalaisen kansalaisyhteiskunnan syntyyn, ja yhdistys on, kuten monet muutkin sen osat, tasavaltaamme vanhempi. Tämä on erityistä. Niin lähellä valtaa kuin me Suomalaisessa Lakimiesyhdistyksessä usein olemmekin, olemme myös osa kansalaisyhteiskuntaa edelleen. Se niin ikään on yksi vahvuutemme.

Toivon, että omana aikanamme useat voisivat kokea saman eetoksen ja toteuttaa sitä myös liittymällä yhdistykseen, jotta voimme jatkaa toimintaamme samaan malliin taas seuraavat 125 vuotta. Merkkimme taakse kenen tahansa suomalaisen oikeustieteilijän ja oikeuden tekijän on hyvä ryhmittyä ja sääntöjemme mukaisesti liittyä vaalimaan oikeuskulttuuria sekä toimimaan kanssamme suomalaisten lakimiesten yhdyssiteenä ja edistämään lakimieskunnan yhteisiä pyrkimyksiä.

Tänään myös tasavallan presidentti *Sauli Niinistö*, juristi itsekin, on lähettänyt tervehdyksensä 125-vuotiaalle yhdistykselle. Tasavallan presidentin mainitsema ”demokraattisen yhteiskunnan peruspilari, oikeusvaltioperiaate tarvitsee ylläpitäjänsä ja puolustajansa” on tehtävä, jonka toteuttaminen on paitsi valtava etuoikeus myös suunnattoman vastuullinen työ. Kiitämme tasavallan presidenttiä lämpimästi tervehdyksestä ja yhdymme sen ajatuksiin. Hyvää Oikeuskulttuurin päivää kaikille!

Janne Salminen